

OZN IN VPRAŠANJE PALESTINE**

Povzetek. V članku je analizirano delovanje Organizacije združenih narodov (OZN) v zvezi s problematiko Palestine. Opredeljena je pozitivna dejavnost svetovne organizacije, in sicer sprejem pravno-političnega temelja za razrešitev problema, uveljavitev pravice palestinskega ljudstva do samoodločbe in vzpostavitev institucionalnega okvira za članstvo države Palestine v OZN. Vendar pa OZN po drugi strani, kljub izraelskemu kontinuiranemu kršenju mednarodnega prava in zoževanju možnosti za dejanski nastanek palestinske države, ni nikoli učinkovito prisilil Izraela k drugačnemu ravnanju. Razlog za neustrezno delovanje OZN je bila dosledna proizraelska politika Združenih držav Amerike v Varnostnem svetu OZN. Posledično je dejavnost OZN v celoti gledano mogoče oceniti kot velik neuspeh, čeprav je treba pri tem poudariti, da je delež Generalne skupščine OZN pri tem neuspehu bistveno manjši od tistega, ki bremeni Varnostni svet OZN.

Ključni pojmi: OZN, Palestina, palestinska država, mednarodno pravo, Varnostni svet, Združene države Amerike

Uvod

Vprašanje Palestine je že skoraj sto let pomembna tematika v mednarodnih odnosih, medtem ko se v zadnjih 48 letih čedalje bolj zaostrojuje oziroma predstavlja eno najpomembnejših svetovnih kriznih žarišč.¹ Organizacija

* Dr. Primož Šterbenc, docent na Fakulteti za management, Univerza na Primorskem.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ Svet Društva narodov je 24. julija 1922 na podlagi Pakta Društva narodov sprejel Mandatno pogodbo za Palestino, s katero je Veliki Britaniji kot mandatni sili poveril upravljanje Palestine v obliki mandata razreda A. V preambuli Mandatne pogodbe je bilo navedeno, da je mandatna sila odgovorna za vzpostavitev nacionalnega doma za judovsko ljudstvo v Palestini, pri čemer pa naj ne bi bilo storjeno nič, kar bi lahko prejudiciralo državljanske in religijske pravice obstoječih nejudovskih skupnosti v Palestini. Mandatna pogodba za Palestino je uradno stopila v veljavo 29. septembra 1923. Besedilo pogodbe je dostopno prek <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/mideast/palmanda.htm> (16. 3. 2016). Glej tudi Van de Craen (1997: 862). V Memorandumu britanske vlade, ki ga je Svet Društva narodov odobril 16. septembra 1922, je bilo kot "Palestina" opredeljeno območje med Sredozemskim morjem in reko Jordan (Mazzawi, 1997: 27–28; Van de Craen, 1997: 862).

združenih narodov (OZN) se je z vprašanjem Palestine začela ukvarjati kmalu po svojem nastanku, potem ko ji je Velika Britanija vse bolj perečo problematiko predala v reševanje.² Generalna skupščina OZN je 15. maja 1947 ustanovila Posebni odbor OZN za Palestino (*United Nations Special Committee on Palestine* – UNSCOP), ki je proučil razmere na območju mandatne Palestine in priporočil rešitve. Generalna skupščina je 29. novembra 1947 v skladu z večinskim predlogom UNSCOP (“Delitveni načrt z ekonomsko unijo”) sprejela resolucijo A/RES/181 (II),³ ki je določala, da bosta na ozemlju mandatne Palestine nastali judovska in arabska država, mesto Jeruzalem s širšo okolico pa naj bi prišlo pod skrbništvo OZN. Judovski državi je bilo dodeljeno 56 odstotkov, arabski državi pa 42 odstotkov ozemlja mandatne Palestine; mesto Jeruzalem s širšo okolico je tvorilo dva odstotka ozemlja mandatne Palestine (Yearbook, 1949: 227–231, 247–256; Petrič, 1984: 224; Tessler, 1994: 259).⁴

Vodstvo judovske skupnosti v Palestini je 14. maja 1948 razglasilo ustanovitev države Izrael, dan pozneje, ko je bil tudi uradno končan britanski mandat v Palestini, pa se je z napadom petih arabskih držav na Izrael začela prva arabsko-izraelska vojna, ki se je z zmago Izraela končala 7. januarja 1949. Izrael je v tej vojni osvojil še dodatnih 21 odstotkov ozemlja nekdanje mandatne Palestine, ki ga je resolucija A/RES/181 (II) predvidela za palestinsko državo (skupaj je nadzoroval 77 odstotkov ozemlja), medtem ko sta preostalo ozemlje, ki je bilo z resolucijo A/RES/181 (II) predvideno za palestinsko državo, osvojila Transjordanija (Zahodni breg) in Egipt (Gaza).⁵ Mednarodna skupnost (z izjemo večine arabskih držav) je priznala Izrael v okviru meja, ki so bile faktično vzpostavljene kot državne meje Izraela po letu 1949, čeprav so bile formalno določene zgolj kot črte premirja (Petrič, 1984: 225–226; Tessler, 1994: 263–264).

² Predstavniki Velike Britanije v OZN je v pismu Generalnemu sekretarju OZN (2. april 1947) v imenu svoje vlade zaprosil za uvrstitev “vprašanja Palestine” na dnevni red naslednjega rednega letnega zasedanja Generalne skupščine. Poleg tega je zaprosil tudi za sklic posebnega zasedanja Generalne skupščine, “z namenom konstituiranja in usmerjanja posebnega odbora”, ki naj bi pripravil gradivo za obravnavo vprašanja Palestine na naslednjem (drugem) rednem zasedanju Generalne skupščine (Yearbook, 1949: 227).

³ Za resolucijo je glasovalo 33 držav, proti 13, 10 pa je bilo vzdržanih (Yearbook, 1949: 246–247). Na ta način je za resolucijo glasovala dvotretjinska večina članic, ki so bile prisotne in ki so glasovale, kot to za sprejem sklepov o pomembnih vprašanjih zahteva člen 18(2) Ustanovne listine OZN. Mallison in Mallison (1986: 171) poudarjata, da je resoluciji tovrstno glasovanje dalo visoko stopnjo pravne veljavnosti.

⁴ Resolucija A/RES/181 (II) sicer govori o “arabski državi”, vendar pa bo pričujoči sestavek v nadaljevanju smiselno namesto o “arabski državi” govoril o “palestinski državi”.

⁵ Transjordanija je osvojila tudi Vzhodni Jeruzalem. Transjordanija je 4. aprila 1950 uradno anektirala Zahodni breg, vendar pa te aneksije, z izjemo Velike Britanije in Pakistana, ni priznala nobena članica mednarodne skupnosti (Shlaim, 2000: xxi, 43; Gerson v Imseis, 2003: 78).

Nujno je poudariti, da kljub temu da so arabske države zavrnilo resolucijo A/RES/181 (II) in da palestinska država, katere nastanek je ta resolucija predvidevala, ni bila vzpostavljena, ta resolucija vse do danes ohranja svojo veljavnost oziroma ostaja mednarodnopravni temelj za judovsko in palestinsko državo v Palestini.⁶ O tem med drugim priča tudi to, da se je Generalna skupščina v številnih resolucijah o Palestini, ki jih je do danes sprejela, sklicevala na omenjeno resolucijo.⁷ Tako je brez dvoma mogoče ugotoviti, da je bil sprejem resolucije A/RES/181 (II) izjemno pomemben in trajen prispevek OZN, saj dokument predstavlja temeljno pravno in politično vodilo za razrešitev vprašanja Palestine.

Izrael je v tretji arabsko-izraelski vojni med 5. in 10. junijem 1967 pridobil nadzor še nad preostalimi 23 odstotki ozemlja nekdanje mandatne Palestine (Zahodni breg, Gaza in Vzhodni Jeruzalem), tako da je nadzoroval tudi vse ozemlje, z resolucijo A/RES/181 (II) predvideno za palestinsko državo. Zaradi tega je v smislu uresničitve formule vzpostavitve dveh držav, zapisane v resoluciji A/RES/181 (II), ustreznost delovanja OZN po letu 1967 nujno ocenjevati z vidika (ne)prispevka OZN k dejanskemu nastajanju palestinske države. Cilj članka je opredeliti, analizirati in oceniti dejavnost OZN v zvezi s palestinskim vprašanjem, pri čemer bo kriterij za ocenjevanje (ne)prispevek k razreševanju problematike, to je k dejanskemu uresničevanju formule vzpostavitve dveh držav. V nadaljevanju bodo opredeljeni elementi, s katerimi je OZN do danes prispeval k nastajanju palestinske države, poleg tega pa bodo opredeljeni tudi elementi delovanja OZN, zaradi katerih je treba podvomiti v dejanske možnosti nastanka palestinske države.

Prispevek k palestinski državnosti

Pristojnost Ženevske konvencije za zaščito civilnih oseb med vojno

Najprej je treba izpostaviti, da je OZN po letu 1967 status ozemelj, ki so v resoluciji A/RES/181 (II) predvidena za palestinsko državo, vendar pa jih je nadzoroval Izrael (Zahodni breg in Gaza), ter tudi status Vzhodnega Jeruzalema (ki ga je prav tako nadzoroval Izrael), jasno opredelil kot "okupirana ozemlja", in sicer v smislu člena 2 (2) Ženevske konvencije za zaščito civilnih oseb med vojno (v nadaljevanju Četrta ženevska konvencija), ki določa: "Konvencijo naj se uporablja tudi v vseh primerih delne ali popolne okupacije ozemlja visokih pogodbenic, tudi če okupacija ni naletela na

⁶ To poudarjajo na primer Mallison in Mallison (1986: 172-173), Mazzawi (1997: 103), Petrič (1984: 225) in Van de Craen (1997: 864).

⁷ Na primer resolucije A/RES/303 (IV) (1949), A/RES/35/169A (1980), A/RES/36/120D (1981), A/RES/37/86D (1982), A/RES/41/43A (1986), A/RES/43/177 (1988), A/RES/44/41A (1989), A/RES/45/67A (1990), A/RES/47/64A (1992), A/RES/48/158A (1993), A/RES/57/107 (2002), ter A/RES/67/19 (2012).

oborožen odpor.” (Ženevska konvencija, 1996). Tako sta Varnostni svet in Generalna skupščina OZN po letu 1967 sprejela veliko število resolucij, v katerih sta poudarila pristojnost Četrte ženevske konvencije na palestinskih (in drugih arabskih) okupiranih ozemljih ter pozvala Izrael kot okupacijsko silo, naj izpolni svoje obveznosti po tej konvenciji.⁸ Kot poudarja Imseis (2003: 98), je pomembno, da je bila večina resolucij Generalne skupščine OZN sprejeta z ogromno večino glasov držav članic (navadno sta proti glasovala zgolj Izrael ali Združene države Amerike - ZDA).⁹

Kakršne koli dileme glede statusa Zahodnega brega, Gaze in Vzhodnega Jeruzalema je dokončno odpravilo Meddržavno sodišče, ki je v svetovalnem mnenju Pravne posledice gradnje zidu na okupiranem palestinskem ozemlju (9. julij 2004)¹⁰ navedlo, da je ozemlja med Zeleno črto (demarkacijsko črto premirja, določeno s sporazumom o splošnem premirju, sklenjenim 3. aprila 1949 med Izraelom in Jordanijo) in nekdanjo vzhodno mejo mandatne Palestine leta 1967 okupiral Izrael v času oboroženega konflikta med Izraelom in Jordanijo. Ta ozemlja naj bi bila po mednarodnem običajnem pravu okupirana ozemlja, na katerih je imel Izrael status okupacijske sile. Poznejši dogodki na tem ozemlju naj ne bi v ničemer spremenili tega položaja. Meddržavno sodišče je sklenilo, da vsa ta ozemlja (vključno z Vzhodnim Jeruzalemom) ostajajo okupirana ozemlja, Izrael pa ima še naprej status okupacijske sile.¹¹ Poleg tega je Meddržavno sodišče jasno navedlo, da je Četrta ženevska konvencija pristojna na palestinskih ozemljih, ki so pred konfliktom, ki je potekal leta 1967, ležala vzhodno od Zelene črte in ki jih je med tem konfliktom okupiral Izrael.¹²

Neizpodbitna uveljavitev stališča, da so Zahodni breg, Gaza in Vzhodni Jeruzalem območja, na katerih se uporabljajo določila Četrte ženevske konvencije, je pomembna predvsem zaradi tega, ker je v skladu s 4. členom konvencije tamkajšnje palestinsko prebivalstvo dobilo status “zaščitenih oseb”, posledično pa bi morale približno 1.3 milijona palestinskih civilistov uživati zaščito človekovih pravic, vsebovanih v konvenciji. Pomembno je tudi

⁸ Varnostni svet OZN na primer v resolucijah: S/RES/446 (1979), S/RES/465 (1980), S/RES/469 (1980), S/RES/592 (1986), S/RES/605 (1987), S/RES/607 (1988), S/RES/672 (1990), S/RES/694 (1991), S/RES/799 (1992) in S/RES/904 (1994).

Generalna skupščina OZN na primer v resolucijah: A/RES/2252 (ES-V) (1967), A/RES/3092 A (XXVIII) (1973), A/RES/3240 B (XXIX) (1974), A/RES/32/5 (1977), A/RES/35/122 A (1980), A/RES/38/79 B (1983), A/RES/41/63 B (1986), A/RES/43/58 B (1988), A/RES/55/131 (2000) in A/RES/56/204 (2001).

⁹ Pri glasovanju o resoluciji A/RES/32/5 je bilo 131 držav članic za, ena proti, sedem pa se jih je vzdržalo (131-1-7); podobno tudi A/RES/35/122A (141-1-1), A/RES/38/79 B (146-1-1), A/RES/41/63 B (145-1-6), A/RES/43/58 B (148-1-4), ter A/RES/55/131 (152-2-2).

¹⁰ “Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion”, I.C.J. Reports 2004, p. 136. Dostopno prek <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf> (26. 3. 2016) (v nadaljevanju: “Legal consequences”).

¹¹ “Legal consequences”, odstavki 70–78.

¹² “Legal consequences” odstavki 89–101.

zaradi tega, ker Izrael vse od oktobra 1967 izraža stališče, da Četrte ženevske konvencije ni mogoče *de jure* uveljavljati na Zahodnem bregu, v Gazi in v Vzhodnem Jeruzalemu. To počne z argumentom, da ta območja pred letom 1967 niso bila ozemlje Jordanije in Egipta ter posledično ne ozemlje visokih pogodbenic, kot določa člen 2 (2) Četrte ženevske konvencije (Roberts, 1990: 64; Imseis, 2003: 93–94, 100).

Uveljavljanje pravice palestinskega ljudstva do samoodločbe

OZN je po letu 1967 tudi bistveno prispeval k temu, da se je v mednarodni skupnosti neizpodbitno uveljavilo stališče, da obstaja palestinsko ljudstvo, ki ima pravico do samoodločbe, in sicer na območju Zahodnega brega, Gaze in Vzhodnega Jeruzalema. Tako je Generalna skupščina OZN v resoluciji A/RES/2535 B (XXIV) "ponovno zatrdila, da ima ljudstvo Palestine neodtuljive pravice", v resoluciji A/RES/2672 C (XXV) pa je "potrdila, da je ljudstvo Palestine upravičeno do enakih pravic in samoodločbe, v skladu z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov". V resoluciji A/RES/3236 (XXIX) je "ponovno zatrdila, da ima ljudstvo Palestine neodtuljive pravice, vključno s pravico do samoodločbe brez zunanjega vmešavanja" ter "pravico do nacionalne neodvisnosti in suverenosti". Z resolucijo A/RES/3376 (XXX) pa je ustanovila "Odbor za uresničitev neodtuljivih pravic palestinskega ljudstva", sestavljen iz 20 držav članic OZN. V resoluciji A/RES/66/146, naslovljeni "Pravica palestinskega ljudstva do samoodločbe", je "ponovno zatrdila, da ima palestinsko ljudstvo pravico do samoodločbe, vključno s pravico do lastne neodvisne države Palestine". Pri tem je pomembno, da so bile te resolucije sprejemane s čedalje večjo večino glasov držav članic, kar priča o utrjevanju podpore mednarodne skupnosti palestinski samoodločbi.¹³

Tudi Meddržavno sodišče je v svetovalnem mnenju "Legal consequences" navedlo, da obstoj "palestinskega ljudstva" ni več vprašljiv, ter da je ta obstoj skupaj z "legitimnimi pravicami" palestinskega ljudstva priznal Izrael. Sodišče je tudi ugotovilo, da te pravice vključujejo pravico do samoodločbe, kot je večkrat potrdila Generalna skupščina OZN.¹⁴

Vzpostavljanje mednarodnega institucionalnega okvira za palestinsko državo

OZN je tudi vzpostavljala mednarodni institucionalni okvir za palestinsko državo, predvsem v smislu odpiranja vrat organizacije palestinskemu

¹³ Medtem ko sta bili resoluciji A/RES/2535 B (XXIV) in A/RES/2672 C (XXV) sprejeti s skromno večino glasov (48-22-47 in 47-22-50), pa je bila resolucija A/RES/3376 (XXX) sprejeta s precejšnjo večino glasov (93-18-27). Resolucija A/RES/66/146 je bila sprejeta z ogromno večino glasov (182-7-3).

¹⁴ "Legal consequences", odstavki 115-122.

zastopstvu in njegovi krepitvi v smeri formalnega in simbolnega priznavanja državnosti. Tako je Generalna skupščina OZN 22. novembra 1974 z resolucijo A/RES/3237 (XXIX) Palestinski osvobodilni organizaciji podelila status opazovalca v OZN.¹⁵ Potem ko je najvišje predstavniško telo palestinskega ljudstva, Palestinski nacionalni svet, 15. novembra 1988 z izrecnim sklicevanjem na resolucijo A/RES/181/II, razglasil državo Palestino (na območju Zahodnega brega in Gaze ter z Vzhodnim Jeruzalemom kot prestolnico), je Generalna skupščina že 15. decembra 1988 z resolucijo 43/177 "potrdila razglasitev države Palestine s strani Palestinskega nacionalnega sveta", poleg tega pa je odločila, da se bo v sistemu OZN namesto oznake "Palestinska osvobodilna organizacija" uporabljala oznaka "Palestina".¹⁶ Generalna skupščina je naredila še korak naprej, ko je 29. novembra 2012 z resolucijo A/RES/67/19 Palestini dodelila status države nečlanice opazovalke v OZN.¹⁷ Končno je Generalna skupščina naredila precejšen simbolni korak, ko je 10. septembra 2015 z resolucijo A/RES/69/320 – ob sklicevanju na resolucijo, da je Palestina postala država nečlanica opazovalka OZN – odločila, da bodo zastave držav nečlanic opazovalk v OZN izobešene ob zastavah držav članic OZN na sedežu in v uradih OZN.¹⁸

Dejavniki ogrožanja palestinske državnosti

Izraelsko spreminjanje stanja na terenu

Ob bistvenem prispevku OZN je bilo v mednarodni skupnosti sicer neizpodbitno uveljavljeno mnenje, da Zahodni breg, Gaza in Vzhodni Jeruzalem tvorijo "okupirano palestinsko ozemlje",¹⁹ na katerem se uporabljajo določila Četrte ženevske konvencije. Vendar pa Izrael kljub temu kot okupacijska sila vse od leta 1967 dosledno krši skoraj vsa določila konvencije (Pacheco, 2001: 184). Pomembni so predvsem štirje vidiki izraelskega delovanja: anektiranje ozemlja, razlaščenje palestinske zemlje, naseljevanje judovskih naseljencev in drugo fizično spreminjanje okupiranega palestinskega ozemlja.

Izrael je že 27. junija 1967 izvedel *de facto* aneksijo Vzhodnega Jeruzalema, pri čemer je skupaj s samim mestom anektiral tudi 71 kvadratnih kilometrov razlaščene palestinske zemlje na Zahodnem bregu – za to

¹⁵ Resolucija je bila sprejeta s solidno večino glasov (95-17-19).

¹⁶ Resolucija je bila sprejeta z veliko večino glasov (104-2-36). Proti sta glasovala zgolj Izrael in ZDA.

¹⁷ Pri glasovanju o resoluciji (138-9-41) se je pokazala določena zadržanost držav članic.

¹⁸ Tudi pri glasovanju o tej resoluciji (119-8-45) se je pokazala določena zadržanost držav članic.

¹⁹ OZN je v zadnjem desetletju in pol za območja Zahodnega brega, Gaze in Vzhodnega Jeruzalema začel uporabljati kolektivno oznako "okupirano palestinsko ozemlje". Z zavestno uporabo edninske oblike želi poudariti kontigvitetno naravo območij, ki so obravnavana kot samoodločbena enota palestinskega ljudstva (Imseis, 2003: 67). Tudi v pričujočem sestavku bo v nadaljevanju za Zahodni breg, Gazo in Vzhodni Jeruzalem skupno uporabljana oznaka "okupirano palestinsko ozemlje".

območje se je uveljavila oznaka “anektirani Vzhodni Jeruzalem”. S tem je kršil 47. člen Četrte ženevske konvencije, ki prepoveduje aneksijo (Roberts, 1990: 59; Pacheco, 2001: 189; Imseis, 2003: 101–102; Ženevska konvencija, 1996).

Izrael je poleg tega v letih okupacije razlastil velike površine palestinske zemlje na Zahodnem bregu in v anektiranem Vzhodnem Jeruzalemu, in sicer z namenom gradnje judovskih naselij. S prisvajanjem lastnine je zagrešil hudo kršitev Četrte ženevske konvencije, kot jo opredeljuje 147. člen konvencije (Pacheco, 2001: 189–190; Imseis, 2003: 101–102; Israeli Settlements, 2008: 6–8; Ženevska konvencija, 1996).

Vse od leta 1967 Izrael na razlaščeni palestinski zemlji na Zahodnem bregu in v anektiranem Vzhodnem Jeruzalemu kontinuirano gradi naselja, v katerih naseljuje judovske naseljence, s tem pa flagrantno krši člen 49 (6) Četrte ženevske konvencije. Medtem ko je bilo leta 1972 na Zahodnem bregu 1182, v anektiranem Vzhodnem Jeruzalemu pa 8649 judovskih naseljencev, jih je bilo leta 2010 na Zahodnem bregu že 314.132, v anektiranem Vzhodnem Jeruzalemu pa 198.629. Leta 2014 je bilo na obeh območjih skupaj okoli 700.000 judovskih naseljencev. Že leta 2007 je bilo na Zahodnem bregu in v anektiranem Vzhodnem Jeruzalemu okoli 149 judovskih naselij, medtem ko je infrastruktura, povezana z naselji, zavzemala skoraj 40 odstotkov ozemlja Zahodnega brega (Israeli Settlements, 2008: 4; Resource, 2012; Issue Settlements, 2015; Ženevska konvencija, 1996).

Izrael je v času tako imenovanega “mirovnega procesa iz Osla” (1993–2000) tudi na druge načine intenzivno fizično spreminjal okupirano palestinsko ozemlje. Zgradil je omrežje tako imenovanih obvoznih cest, ki je prepredlo Zahodni breg in obkrožilo več deset izoliranih palestinskih enklav.²⁰ Poleg tega je v letih 2002–2009 vzdolž črte premirja iz leta 1949 zgradil okoli 350 kilometrov zidu, ki se zajeda globoko v Zahodni breg in anektirani Vzhodni Jeruzalem ter vključuje tudi velike bloke judovskih naselij, na ta način pa med drugim ločuje Vzhodni Jeruzalem od preostalega Zahodnega brega (Rabbani, 2001: 77; Five Years After, 2009: 2, 4, 31; Human Rights in Palestine, 2009: 55–56).²¹

Izraelske politike so povzročile izjemno ozemeljsko fragmentacijo okupiranega palestinskega ozemlja. Kot je leta 2001 v svojem poročilu navajal posebni poročevalec OZN za okupirano palestinsko ozemlje, je bil Zahodni breg že tedaj razbit na okoli 60 medsebojno nepovezanih območij, Vzhodni Jeruzalem pa ločen od ostalega Zahodnega brega (Question, 2001: 6). Zaradi takšnega stanja se postavlja resno vprašanje, ali je dejanski nastanek

²⁰ Gre za ceste, ki medsebojno povezujejo judovska naselja in po katerih se lahko vozijo izključno judovski naseljenci oz. državljani Izraela (Human Rights in Palestine, 2009: 55–56).

²¹ Ko bo zid dokončan, bo 85 odstotkov zidu stalo znotraj Zahodnega brega in anektiranega Vzhodnega Jeruzalema, ne pa na črti premirja iz leta 1949 (Five Years After, 2009: 4).

palestinske države sploh še mogoč. Po mednarodnem pravu so za obstoj države namreč nujni trije elementi: 1. ozemlje; 2. prebivalstvo; in 3. organizacija, neodvisna od druge države oziroma suverenost (Andrassy, 1990: 61; Degan, 2000: 227–228).²² Tako ni presenetljivo, da je Misija OZN za ugotavljanje dejstev o konfliktu v Gazi²³ v svojem poročilu leta 2009 ugotavljala, da izraelski ukrepi “preprečujejo nastanek življenjsko sposobne, kontigvitetne in suverene palestinske države” (Human Rights, 2009: 418). Tudi Danilo Türk je v vlogi pomočnika Generalnega sekretarja OZN za politične zadeve 19. avgusta 2003 na zasedanju Varnostnega sveta OZN ugotavljal, da izraelska politika naseljevanja in gradnje zidu spodkopava možnost nastanka opravilno sposobne palestinske države v prihodnosti (Yearbook, 2005: 469).

(Ne)dejavnost OZN v zvezi s politiki Izraela

OZN v 48 letih okupacije palestinskega ozemlja nikoli ni uspel ustaviti izraelskega kontinuiranega kršenja Četrte ženevske konvencije in na ta način preprečiti postavljanja čedalje večjih ovir za dejanski nastanek palestinske države. Možno se je strinjati z Ardi Imseis (2003: 138), da mednarodna skupnost razen doslednega opozarjanja, da je Četrta ženevska konvencija pristojna na palestinskem ozemlju in da jo mora Izrael spoštovati, ni storila tako rekoč nič, da bi ustavila kršitve konvencije. To je še toliko bolj presenetljivo ob upoštevanju dejstva, da so pogodbenice Četrte ženevske konvencije, ki so tudi članice OZN, v skladu s členom 1 konvencije obvezane “poskrbeti, da bo upoštevana ob vsaki priložnosti” (Ženevska konvencija, 1996).²⁴

Pri analizi vzrokov za neuspeh OZN pri ustavljanju izraelskih politik je treba ločiti vlogo Generalne skupščine OZN, ki si je bolj ali manj konsistentno prizadevala za preprečevanje politik, ki so preprečevale možnosti za nastanek palestinske države, ter vlogo Varnostnega sveta OZN, ki preprosto ni izpolnjeval mandata, ki mu je zaupan. Prvič, v skladu s členom 24 (1) Ustanovne listine ima ta organ “prvenstveno odgovornost za ohranitev

²² Suverenost je v mednarodnem pravu definirana kot vrhovna oblast države na njenem ozemlju, ki izključuje oblast drugih držav in ki ni podrejena nikakršni višji oblasti; v odnosu do inozemstva se suverenost opredeljuje kot neodvisnost (Degan, 2000: 228–229). Tudi Türk (2015: 71–73), ki sicer med nujne elemente za nastanek države uvršča tudi sposobnost vstopiti v odnose z drugimi državami, poudarja, da se efektivnost oblasti ne izkazuje zgolj v sposobnosti države, da vzpostavi oblast na svojem ozemlju, ampak tudi v njeni samostojnosti v razmerju do drugih držav.

²³ Misija je vodil sodnik Richard Goldstone.

²⁴ Komentar Četrte ženevske konvencije poudarja, da je bila vključitev določila “in poskrbele, da bo upoštevana” zavestna in storjena z namenom poudariti odgovornost pogodbenic. Tako člen 1 ni zgolj prazna forma besed, temveč mu je bila zavestno dana imperativnost. Nujno ga je brati dobesedno (Pictet, 1958/1994: 16–17).

mednarodnega miru in varnosti". In drugič, v skladu s "prvenstveno odgovornostjo" ima ta organ večje pristojnosti, kot Generalna skupščina (ki se sicer tudi lahko ukvarja z vprašanji mednarodnega miru in varnosti, a ima pri aktivnem posredovanju sila omejene možnosti delovanja) – predvsem ima izključno pravico zapovedati obvezujoče sankcije proti državi, ki je odgovorna za ogrožanje miru, kršitev miru ali agresivno dejanje v smislu 39. člena Ustanovne listine (Bailey in Daws, 1975/1998: 293; Delbrück, 2002: 446–447).

Varnostni svet je v svojih resolucijah sicer pogosto določal, da izraelske politike (predvsem naseljevanje judovskih naseljencev oziroma gradnja judovskih naselij) nimajo nobene pravne veljavnosti in da pomenijo "resno oviro doseganju celovitega, pravičnega in trajnega miru na Bližnjem vzhodu" ali "hude posledice za kakršen koli poskus doseganja miroljubne rešitve na Bližnjem vzhodu",²⁵ poleg tega pa je pogosto izražal resno zaskrbljenost zaradi dogajanj na okupiranem palestinskem ozemlju.²⁶ Vendar pa nikoli ni sprejel ukrepov, s katerimi bi z namenom ustavitve kršenja mednarodnega prava stvarno pritisnil na Izrael, predvsem v obliki uvajanja neoboroženih sankcij po VII. poglavju Ustanovne listine OZN. Zato proučevalci dejavnosti OZN v zvezi z vprašanjem Palestine pogosto izpostavljajo, da OZN ni ustrezno ukrepal proti Izraelu zaradi nedejavnosti Varnostnega sveta.

V kontekstu analize Varnostnega sveta pri obravnavi vprašanja Palestine je treba še posebej izpostaviti ZDA.²⁷ Analiza delovanja te stalne članice Varnostnega sveta OZN po letu 1967 kaže na dosledno politiko zaščite izraelskih interesov v Palestini. To je najbolj stvarno mogoče razbrati iz dejstva, da so ZDA med letoma 1973 in 2006 v Varnostnem svetu z vetom blokirale sprejem 28 osnutkov resolucij, ki so bili na različne načine kritični do politik Izraela.²⁸ ZDA so med drugim štirikrat vložile veto na sprejem osnutkov resolucij, ki so bili oblikovani kot neposreden odgovor na izraelske kršitve Četrte ženevske konvencije: 17. maja 1995 je Varnostni svet OZN z resolucijo želel potrditi, da je izraelska razlastitev 53 hektarjev palestinske zemlje v Vzhodnem Jeruzalemu neveljavna in pozvati Izrael, naj prekliče razlastitvene odloke (S/1995/394); 7. marca 1997 in 21. marca 1997 je Varnostni svet

²⁵ Na primer resolucije S/RES/446 (1979), S/RES/452 (1979), S/RES/465 (1980), S/RES/476 (1980), S/RES/478 (1980) in S/RES/605 (1987).

²⁶ Na primer resolucije S/RES/605 (1987), S/RES/672 (1990), S/RES/904 (1994), S/RES/1322 (2000), S/RES/1402 (2002) in S/RES/1544 (2004).

²⁷ Medtem ko Bennis (1997: 52) in Imseis (2003: 134) posebej poudarjata, da Varnostni svet OZN nikoli ni bil sposoben uvesti ekonomskih sankcij proti Izraelu zaradi politike ZDA, pa Sarsar (2004: 463–465) in Dugard (2007: 734) bolj splošno izpostavljata, da Varnostni svet ni mogel ustrezno delovati v zvezi s Palestino zaradi veta ZDA.

²⁸ Podatki o uporabi veta ZDA v zvezi z vprašanjem Palestine so pridobljeni iz Lowe et al. (2008/2010: 691–705).

z resolucijama želel pozvati izraelske oblasti oziroma zahtevati od njih, naj ne gradijo naselja na območju Džabal Abu Ghneim v Vzhodnem Jeruzalemu (S/1997/199 in S/1997/241); 14. oktobra 2003 pa je Varnostni svet z resolucijo želel zahtevati od Izraela, naj ustavi gradnjo zidu (S/2003/980).

Položaj v Palestini kot "ogrožanje miru"?

Bistveno je, da Varnostni svet OZN položaja na okupiranem palestinskem ozemlju nikoli ni opredelil kot "ogrožanje miru", kar je v okviru VII. poglavja Ustanovne listine OZN nujen pogoj za uvedbo neoboroženih sankcij.²⁹ ZDA so z vetom večkrat blokirale sprejem osnutkov resolucij, ki so položaj na okupiranem palestinskem ozemlju neposredno ali posredno opredeljevali kot "ogrožanje miru",³⁰ in osnutkov resolucij, v katerih je bilo navedeno, da se bo Varnostni svet OZN v kratkem ponovno sestal z namenom, da bi izvedel svoje odgovornosti glede uresničitve zahteve, da se mora Izrael umakniti z vseh arabskih ozemelj, okupiranih od leta 1967.³¹ Vendar pa je večina članic Generalne skupščine OZN v skladu s postopkom, predvidenim v resoluciji "Uniting for Peace" (A/RES/377/V), ki Generalni skupščini omogoča, da ob zastoju odločanja v Varnostnem svetu sama priporoči državam članicam, da sprejmejo ukrepe, potrebne za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti, dvakrat sklicala nujno posebno zasedanje v zvezi z vprašanjem Palestine, s čimer je implicitno in eksplicitno sporočila, da stanje na okupiranem palestinskem ozemlju po njenem mnenju predstavlja "ogrožanje miru" (Yearbook, 1983: 382; Yearbook, 2000: 394).

Na sedmem nujnem posebnem zasedanju, ki je bilo 22. julija 1980 sklicano zaradi veta ZDA na sprejem osnutka resolucije Varnostnega sveta (30. april 1980), je bila sprejeta resolucija A/RES/ES-7/2 (1980), ki je opredeljevala, da neuspeh pri reševanju vprašanja Palestine "predstavlja resno grožnjo mednarodnemu miru in varnosti". Na desetem nujnem posebnem zasedanju, ki je bilo 24. aprila 1997 sklicano zaradi dveh vetov ZDA na sprejem osnutkov resolucij Varnostnega sveta (7. in 21. marec 1997), je bila sprejeta resolucija A/RES/ES-10/2 (1997), ki je opredeljevala, da ponavljajoča se izraelska kršitev mednarodnega prava "predstavlja grožnjo mednarodnemu miru in varnosti". Generalna skupščina je sicer v nadaljevanju desetega

²⁹ Člen 39 odpira pot za sprejetje prisilnih ukrepov v primerih ogrožanja miru, kršitve miru ali agresivnih dejanj (Frowein in Krisch, 2002: 718).

³⁰ Osnutek, na katerega je bil 29. junija 1976 vložen veto (S/12119), je vseboval opredelitev, da problem Palestine "ogroža mednarodni mir in varnost". Osnutek, na katerega je bil 30. januarja 1986 vložen veto (S/17769/Rev. 1), pa je vseboval opredelitev, da obiski članov izraelskega parlamenta v Haram Al Šarifju v Vzhodnem Jeruzalemu predstavljajo resno oviro doseganju celovitega, pravičnega in trajnega miru, "katerega nedoseganje lahko tudi ogrozi mednarodni mir in varnost".

³¹ S/11940 (veto 26. januarja 1976); S/13911 (veto 30. aprila 1980)

nujnega posebnega zasedanja tudi sprejela resolucijo A/RES/ES-10/14 (2003), s katero je od Meddržavnega sodišča zahtevala svetovalno mnenje glede pravnih posledic izraelske gradnje zidu (Yearbook, 1983: 380–382, 385; Yearbook, 2000: 388, 391–392, 394).³²

Varnostni svet OZN pri svojem odločanju, ali obstaja “ogrožanje miru”, uživa visoko stopnjo diskrecijske pristojnosti (Frowein in Krisch, 2002: 719–720). Vendarle pa je na podlagi njegove dosedanje prakse mogoče navesti situacije, ki so lahko opredeljene kot “ogrožanje miru”. Tako je Varnostni svet OZN kot “ogrožanje miru” že večkrat opredelil situacije, pri katerih so obstajale hude kršitve človekovih pravic in humanitarnega prava (hudo trpljenje prebivalstva), te kršitve pa so bile na nek način povezane z obstoječim ali prihajajočim oboroženim konfliktom, ali pa z drugačno destabilizacijo varnosti v državi ali v regiji (Frowein in Krisch, 2002: 724–725).³³ Tako se postavlja resno vprašanje, ali ne bi bilo tudi izraelskih uporab oborožene sile proti prebivalstvu okupiranega palestinskega ozemlja v času “druge intifade” (2000–2005) in med vojaško operacijo v Gazi (december 2008 – januar 2009), s katerima je Izrael močno kršil mednarodno humanitarno pravo in povzročil hudo trpljenje palestinskega prebivalstva, mogoče opredeliti kot “ogrožanje miru”.³⁴

Tudi v času, ko ni oboroženega konflikta, izraelska kontinuirana kršitev Četrte ženevske konvencije povzroča hude kršitve človekovih pravic Palestincev.³⁵ Vsekakor je možno oceniti, da izraelske politike do Palestincev povzročajo destabilizacijo varnosti v vsej bližnjevzhodni regiji in širše v

³² Zaum (2008/2010: 163) argumentira, da deseto nujno posebno zasedanje Generalne skupščine OZN ni bilo sklicano v skladu s predvidenim postopkom “Uniting for Peace”, ker blokirana osnutka resolucij Varnostnega sveta OZN nista eksplicitno omenjala grožnje miru, kršitve miru ali agresivnega dejanja. Toda Meddržavno sodišče je v svetovalnem mnenju “Legal Consequences” navedlo, da so bili izpolnjeni vsi pogoji za sklic, ker Varnostni svet zaradi veta ni mogel sprejeti odločitve glede judovskih naselij. Generalna skupščina pa je z resolucijo ES-10/2 jasno izrekla svoje pritrdilno stališče glede obstoja grožnje mednarodnemu miru in varnosti (odstavki 13–42).

³³ Primeri Somalije (1992), Ruande (1994) in vzhodnega Zaira (1996) (Frowein in Krisch, 2002: 724).

³⁴ V času “druge intifade” je Izrael drastično povečal svoje resne kršitve mednarodnega humanitarnega prava na okupiranem palestinskem ozemlju – mnoge od teh kršitev so bile hude kršitve Četrte ženevske konvencije (Question, 2001; Imsets, 2003: 101). Misija OZN za ugotavljanje dejstev o konfliktu v Gazi v svojem poročilu ugotavlja, da so dejanja izraelske vojske med operacijo (december 2008 – januar 2009) temeljila na zavestni politiki neproporcionalne sile, uperjene ne proti sovražniku, temveč proti civilnemu prebivalstvu. Izrael naj ne bi upošteval temeljnih norm mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic. Zaradi izraelske uporabe oborožene sile je bilo zgolj v treh tednih ubitih več kot 1400 Palestincev (Human Rights, 2009: 406–407).

³⁵ Misija OZN za ugotavljanje dejstev o konfliktu v Gazi je v svojem poročilu poudarila, da izraelske vojaške operacije v Gazi (december 2008 – januar 2009) ni mogoče razumeti brez upoštevanja širšega konteksta dolgoletne izraelske okupacije palestinskega ozemlja. Pred vojaško operacijo naj bi Izrael z blokado Gaze zagrešil kolektivno kaznovanje, z drugimi ukrepi pa zločine proti človečnosti (Human Rights, 2009: 404–405, 416–417).

svetu, saj v bistveni meri prispevajo h generiranju in krepitvi radikalnih islamističnih skupin, ki izvajajo teroristična dejanja (vključno z 11. septembrom 2001).³⁶ To je še toliko bolj pomembno, ker je Varnostni svet OZN, predvsem po 11. septembru 2001, tudi sam problem mednarodnega terorizma opredelil kot "ogrožanje miru".³⁷ Ni se mogoče izogniti ugotovitvi, da so ZDA pripravljene kot "ogrožanje miru" opredeliti simptome mednarodnega terorizma, ne pa tudi dejanskih razlogov za nastajanje terorističnih tendenc.

Končno je treba izpostaviti, da Varnostni svet OZN ni ustavil izraelskih kršitev mednarodnega prava, kljub temu da so organi OZN (tudi Varnostni svet, ko deluje v skladu z 39. členom Ustanovne listine) v načelu obvezani spoštovati kogentne norme mednarodnega prava (*ius cogens*), pravica do samoodločbe pa je norma *jus cogens* (Doehring, 2002: 62; Frowein in Krisch, 2002: 711).³⁸

Sklep

Mogoče je reči, da se pri delovanju OZN v zvezi z vprašanjem Palestine dogaja velik paradoks. Po eni strani je svetovna organizacija postavila pravno-politični temelj in vodilo za razrešitev problematike, odločilno prispevala k uveljavitvi ideje o pravici palestinskega ljudstva do samoodločbe ter v formalno-institucionalnem smislu naredila tako rekoč vse za članstvo države Palestine v OZN. Po drugi strani pa je prav nedejavnosti OZN mogoče pripisati dejstvo, da možnosti za dejanski nastanek palestinske države v

³⁶ Poročilo UNDP o človekovem razvoju v arabskem svetu, izdano leta 2005, je poudarilo, da dejanja izraelskih okupacijskih sil na palestinskem okupiranem ozemlju krepitjo ekstremistična gibanja v arabskem svetu, s tem pa onemogočajo večjo svobodo in reforme (Changes, 2005: 30). O pomenu vprašanja Palestine za arabski in muslimanski svet ter njegovem vplivu na krepitev radikalnih islamističnih gibanj in posledično naraščanje terorizma glej na primer Arjomand (2002), Gerteiny (2007) in Šterbenc (2011: 137–141).

³⁷ Varnostni svet je v resoluciji 1373 (28. september 2001) poudaril, da teroristični napadi, izvedeni 11. septembra 2001, in katerokoli dejanje mednarodnega terorizma, predstavljajo grožnjo mednarodnemu miru in varnosti.

³⁸ Meddržavno sodišče je v svetovalnem mnenju "Legal Consequences" navedlo, da Izrael z gradnjo zidu krši svoje obveznosti glede pravice palestinskega ljudstva do samoodločbe, ki naj bi bile obveznosti erga omnes (odstavki 154–159).

De Waart poudarja, da je Meddržavno sodišče v svetovalnem mnenju navedlo ("Legal Consequences", odstavek 163, E), da morata Varnostni svet in Generalna skupščina OZN razmisliti, kako bo odpravljen nelegalno stanje, ki je nastalo z izraelsko gradnjo zidu, pri čemer naj bi upoštevala svetovalno mnenje. Zaradi tega naj bi imela Generalna skupščina pravico od Varnostnega sveta zahtevati, da naj izvede nujne ukrepe proti Izraelu, če slednji ne bi prenehal kršiti mednarodnega prava (De Waart, 2005: 485–486). Vendar pa Kolb (2013: 1094–1095) navaja, da svetovalna mnenja Meddržavnega sodišča niso obvezujoča za druge poglavitve organe OZN. Meddržavno sodišče naj bi z razjasnitvijo pravnih vprašanj zgolj zagotovilo pomoč političnim organom, tako da bi le-ti svoje politične odločitve lahko sprejemali ob polnem razumevanju pravnih implikacij, vendar pa naj ne bi bili obvezani svojih odločitev sprejemati v čisto pravnem kontekstu.

realnosti izginjajo. Ta paradoks je mogoče razlagati skozi prizmo razlik v delovanju dveh poglobitvenih organov OZN: medtem ko je Generalna skupščina s svojimi ukrepi in prizadevanji hotela uresničiti določila resolucije A/RES/181/II in udejaniti palestinsko državo, pa je Varnostni svet s svojo nedejavnostjo – prvenstveno zaradi dosledne politike ZDA – dejanski nastanek palestinske državnosti postavil pod velik vprašaj. Vprašanje Palestine je vsekakor mogoče opredeliti kot enega od najbolj očitnih primerov, ki potrjujejo argument radikalnih kritikov OZN, da Varnostni svet ne more izvesti kolektivne akcije proti stalnemu članu Varnostnega sveta ali državam, ki jih ščitijo stalni člani tega poglobitvenega organa OZN.³⁹

Skozi različnost delovanja obeh organov v veliki meri odseva tudi delitev na svetovno “jedro” in “periferijo”, kot jo opredeljuje strukturalistična teorija mednarodnih odnosov. Skozi Generalno skupščino kot splošni organ OZN odsevajo stališča držav v razvoju – “periferije”, ki tvorijo večino članic mednarodne skupnosti, skozi Varnostni svet pa se kaže privilegiran položaj držav, ki tvorijo “jedro”, pri vprašanju Palestine prvenstveno ZDA. Kot poudarja John Dugard (2007: 733–734), pri vprašanju Palestine na eni strani stoji Zahod, ki palestinskemu problemu ni pripravljen nameniti ustrezne pozornosti in politik, na drugi strani pa “preostanek sveta”, ki problematiki pridaja največjo možno pomembnost. Zaradi tega bi po njegovem mnenju nerazrešitev vprašanja Palestine na pravičen način, v skladu z resolucijo A/RES/181/II, povzročila še dodatno poglobitev prepada med Zahodom in “preostankom sveta”.

V celoti je ukvarjanje OZN s problematiko Palestine mogoče opredeliti kot velik neuspeh svetovne organizacije, saj njena pozitivna dejavnost zbledi ob dejstvu, da dejanska možnost nastanka palestinske države izginja. OZN ni uspel razrešiti vprašanja, s katerim se ukvarja skozi ves čas svojega obstoja, kar tudi na simboličen način priča o njegovih omejenih zmožnostih. OZN z nerazreševanjem palestinskega vprašanja in celo dopuščanjem njegovega velikega zaostrovanja ni uresničeval svojih ciljev, saj problem Palestine pomembno spodkopava mednarodni mir in varnost, ovira razvijanje prijateljskih odnosov med narodi in otežuje mednarodno sodelovanje, in to prav na področju, ki se v zadnjem času kaže kot eno od globalno najbolj občutljivih oziroma potencialno destabilizirajočih: v odnosih med Zahodom in muslimanskim svetom.

³⁹ Radikalni kritiki delovanja OZN izpostavljajo, da stalni člani Varnostnega sveta uporabljajo svojo pravico do veta za ščitenje zaveznikov pred obvezujočimi sankcijami, ki jih lahko uvede Varnostni svet. Najbolj očiten je primer ameriškega ščitenja Izraela (Frederking, 2007: 29–30). Cortright, Lopez in Gerber-Stellingwerf (2008/2010: 205–206) izpostavljajo, da Varnostni svet po koncu hladne vojne ekonomske sankcije uveljavlja pogosto, vendar pa večinoma proti državam, ki niso pomembne zaveznice nekdanjih supersil.

Glede na ameriško dosledno podporo Izraelu v Varnostnem svetu OZN je sicer težko pričakovati, da bi OZN lahko poiskal kakšne učinkovite načine za ustavitev negativnih trendov, vendarle pa bi si moral za to vsaj prizadevati. Ena od možnosti je krepitev političnega pritiska na Izrael in ZDA, in sicer na takšen način, da bi Generalna skupščina OZN na nujnih posebnih zasedanjih sprejemala resolucije, na podlagi katerih bi sklicevali mednarodne konference z udeležbo pogodbenic Četrte ženevske konvencije, in sicer z namenom dogovora o ukrepih za uveljavitev konvencije.⁴⁰

Če bi se tudi to izkazalo za neuspešno, kar je precej realno pričakovati, pa bi moral OZN (predvsem Generalna skupščina, v sodelovanju s kooperativnimi člani Varnostnega sveta) resno razmisliti o preseganju reševanja problematike Palestine na podlagi resolucije A/RES/181/II. To bi pomenilo iskanje rešitev v okviru ideje o vzpostavitvi ene same države na ozemlju nekdanje britanske mandatne Palestine, z enakimi pravicami vseh njenih državljanov, tako judovskega kot tudi palestinskega porekla.⁴¹

LITERATURA

- Andrassy, Juraj (1990): *Međunarodno pravo*. Zagreb: Školska knjiga.
- Arjomand, Said Amir (2002): *Can Rational Analysis Break a Taboo? A Middle Eastern Perspective*. V Eric Hershberg in Kevin W. Moore (ur.) *Critical Views of September 11: Analyses From Around the World*, 162–176. New York: The New Press.
- Bailey, Sydney D. in Sam Daws (1975/1998): *The Procedure of the UN Security Council*. Athens etc.: Oxford University Press.
- Bennis, Phyllis (1997): *The United Nations and Palestine: Partition and its aftermath*. *Arab Studies Quarterly* 19 (3): 47–76.
- Cortright, David, George A. Lopez in Linda Gerber-Stellingwerf (2008/2010): *The Sanctions Era: Themes and Trends in UN Security Council Sanctions Since 1990*. V Vaughan Lowe et al. (ur.), *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice since 1945*, 205–225. Auckland etc.: Oxford University Press.
- Degan, Vladimir Đuro (2000): *Međunarodno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Delbrück, Jost (2002): *Functions and Powers: Article 24*. V Bruno Simma (ur.), *The Charter of the United Nations: A Commentary, Second Edition, Volume I*, 442–452. Auckland etc.: Oxford University Press.
- De Waart, Paul J. I. M. (2005): *International Court of Justice Firmly Walled in the Law of Power in the Israeli-Palestinian Peace Process*. *Leiden Journal of International Law* 18: 467–487.

⁴⁰ *Generalna skupščina OZN je to v preteklosti že storila z resolucijama A/RES/ES-10/6 (1999) in A/RES/ES-10/7 (2000). Konferenci sta bili sklicani julija 1999 in decembra 2002, vendar pa na njiju niso bili dogovorjeni nobeni konkretni ukrepi.*

⁴¹ *O tovrstnem reševanju problematike na primer Loewenstein in Moor (2012).*

- Doehring, Karl (2002): Self-Determination. V Bruno Simma (ur.), *The Charter of the United Nations: A Commentary, Second Edition, Volume I*, 47–63. Auckland etc.: Oxford University Press.
- Dugard, John (2007): *The Future of International Law: A Human Rights Perspective – With Some Comments on the Leiden School of International Law*. Leiden *Journal of International Law* 20: 729–739.
- Frederking, Brian (2007): *The United States and the Security Council: Collective security since the cold war*. London in New York: Routledge.
- Frowein, Jochen Abr. in Nico Krisch (2002): Introduction to Chapter VII. V Bruno Simma (ur.), *The Charter of the United Nations: A Commentary, Second Edition, Volume I*, 701–716. Auckland etc.: Oxford University Press.
- Gerteiny, Alfred G. (2007): *The Terrorist Conjunction: The United States, the Israeli-Palestinian Conflict, and al-Qa'ida*. Westport, Connecticut; London: Praeger Security International.
- Imseis, Ardi (2003): On the Fourth Geneva Convention and the Occupied Palestinian Territory. *Harvard International Law Journal* 44 (1): 65–138.
- Kolb, Robert (2013): *The International Court of Justice*. Oxford in Portland, Oregon: Hart Publishing.
- Loewenstein, Antony in Ahmed Moor (ur.) (2012): *After Zionism: One state for Israel and Palestine*. London: Saqi.
- Lowe, Vaughan et al. (ur.) (2008/2010): *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice since 1945*. Auckland etc.: Oxford University Press.
- Mallison, W. Thomas in Sally V. Mallison (1986): *The Palestine Problem in International Law and World Order*. Burnt Mill, Harlow: Longman Group Limited.
- Mazzawi, Musa E. (1997): *Palestine and the Law: Guidelines for the Resolution of the Arab-Israel Conflict*. Reading: Garnet Publishing Limited.
- Pacheco, Allegra (2001): *Flouting Convention: The Oslo Agreements*. V Roane Carey (ur.), *The New Intifada: Resisting Israel's Apartheid*, 181–206. London in New York: Verso.
- Petrič, Ernest (1984): *Pravica do samoodločbe: Mednarodni vidiki*. Maribor: Založba Obzorja.
- Pictet, Jean S. (ur.) (1958/1994): *IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War: Commentary*. Geneva: International Committee of the Red Cross.
- Rabbani, Mouin (2001): *A Smorgasbord of Failure: Oslo and the Al-Aqsa Intifada*. V Roane Carey (ur.), *The New Intifada: Resisting Israel's Apartheid*, 69–89. London in New York: Verso.
- Roberts, Adam (1990): Prolonged Military Occupation: The Israeli-Occupied Territories Since 1967. *American Journal of International Law* 84 (1): 44–103.
- Sarsar, Saliba (2004): The Question of Palestine and United States Behavior at the United Nations. *International Journal of Politics, Culture and Society* 17 (3): 457–470.
- Shlaim, Avi (2000/2001): *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. New York in London: W. W. Norton & Company.

- Šterbenc, Primož (2011): *Zahod in muslimanski svet: Akcije in reakcije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Van de Craen, Frank L. M. (1997): *Palestine*. V *Encyclopedia of Public International Law*, Volume Three, 861–865. Amsterdam etc.: Elsevier.
- Tessler, Mark (1994): *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*. Bloomington: Indiana University Press.
- Türk, Danilo (2015): *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: IUS Software, GV Založba.
- Zaum, Dominik (2008/2010): *The Security Council, the General Assembly, and War: The Uniting For Peace Resolution*. V Vaughan Lowe et al. (ur.), *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice since 1945, 154–174*. Auckland etc.: Oxford University Press.

VIRI

- Changes in Human Development Since the Launch of AHDR 2003 (2005). New York: United Nations Development Programme, Regional Bureau for Arab States (RBAS). Dostopno prek <http://www.arab-hdr.org/contents/index.asp?rid=2> (31. 8. 2008).
- Five Years After the International Court of Justice Advisory Opinion: A Summary of the Humanitarian Impact of the Barrier (2009). East Jerusalem: United Nations, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian Territory. Dostopno prek https://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_report_july_2009_english_low_res.pdf (13. 10. 2015).
- Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict (2009), 25 September, Human Rights Council. Dostopno prek <http://www2.ohcr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf> (4. 10. 2015).
- Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including Jerusalem, and the occupied Syrian Golan: Report of the Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories (2008), 5 November. Dostopno prek http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A%2F63%2F519&Submit=Search&Lang=E (13. 10. 2015).
- Issue Settlements, Foundation for Middle East Peace. Dostopno prek <http://www.fmep.org/issues/settlements/> (13. 10. 2015).
- Question of the violation of human rights in the Occupied Arab Territories, including Palestine: Update to the mission report on Israel's violations of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, submitted by Giorgio Giacomelli, Special Rapporteur, to the Commission on Human Rights at its fifth special session (2001), 21 March, Commission on Human Rights. Dostopno prek http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E%2FCN.4%2F2001%2F30&Submit=Search&Lang=E (13. 10. 2015).
- Resource: Comprehensive Settlement Population 1972–2011 (2012), January 13, Foundation for Middle East Peace. Dostopno prek <http://www.fmep.org/resource/comprehensive-settlement-population-1972-2010/> (13. 10. 2015).

- Yearbook of the United Nations 1947–1948 (1949). New York: Department of Public Information, United Nations.
- Yearbook of the United Nations 1980, Volume 34 (1983). New York: Department of Public Information, United Nations.
- Yearbook of the United Nations 1997, Volume 51 (2000). New York: Department of Public Information, United Nations.
- Yearbook of the United Nations 2003, Volume 57 (2005). New York: Department of Public Information, United Nations.
- Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno (1996). V Človekove pravice: Zbirka mednarodnih dokumentov, II. del, Univerzalni dokumenti, 720–780. Ljubljana: Društvo za združene narode za Republiko Slovenijo.